

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

2018

Milena Brádlová

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

STUDIUM V OBLASTI PEDAGOGICKÝCH VĚD

SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

2016-2018

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Milena Brádlová

**Specifika vzdělávání žáků s postižením ve škole při dětské
léčebně Vesna Janské Lázně**

Praha 2018

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

STUDIES OF PEDAGOGICAL SCIENCE

SPECIAL PEDAGOGY

2016-2018

THE FINAL THESIS

Milena Brádlová

**Specifics of the educational process of pupils with
disabilities in primary school at the children's hospital Vesna
Janské Lázně**

Prague 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená závěrečná práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Milena Brádlová

Anotace

Závěrečná práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se věnuje problematice základních škol při zdravotnických zařízeních, podrobněji se zabývá základní školou při dětské léčebně Vesna v Janských Lázních. Seznamuje s historií a současností této školy, blíže školu charakterizuje, analyzuje její výchovně vzdělávací proces, poukazuje na specifčnost edukace žáků ve škole při dětské léčebně a náročnost práce pedagogů. Praktická část se zabývá průzkumem mezi pedagogy zaměřeným na zjištění, ve kterých oblastech a do jaké míry se liší vzdělávání ve škole při dětské léčebně a ve školách běžného typu. Závěrečná část hodnotí dosažené výsledky práce.

Klíčová slova

Edukace, dotazníkové šetření, školní vzdělávací program, školy při zdravotnických zařízeních, tělesné postižení, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.

Annotation

The final thesis is divided into the theoretical and practical part. In the theoretical part, it deals with the issue of elementary schools in health care facilities. It deals in detail to the elementary school at the children's hospital Vesna in Janské Lázně. Approaches the history and present of this school, analyzes its educational process, points to the specificity of pupil education at school at the children's healthcare facilities and points to the hard work of teachers. The practical part deals with the questionnaire survey among teachers focused on the findings, in which areas and to what extent the different education in the school at the children's hospital and in the schools of the ordinary type. The final section assesses the results of the work.

Keywords

Education, questionnaire survey, physical disability, pupils with special educational needs, school educational program, schools in healthcare facilities

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 ŠKOLY PŘI ZDRAVOTNICKÝCH ZAŘÍZENÍCH.....	9
2 ŠKOLA PŘI DĚTSKÉ LÉČEBNĚ V JANSKÝCH LÁZNÍCH.....	12
2.1 Základní údaje o škole.....	12
2.2 Historie a současnost školy.....	13
2.3 Charakteristika školy.....	15
2.4 Žáci s postižením.....	17
2.4.1 Žáci s tělesným a kombinovaným postižením.....	17
2.4.2 Žáci s mentálním postižením.....	18
2.5 Specifika školy.....	20
3 VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROCES.....	22
3.1 Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.....	22
3.2 Náročnost edukace na osobnost učitele.....	23
3.3 Odlišnosti ve výuce.....	24
PRAKTICKÁ ČÁST.....	26
4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	26
4.1 Obsah a cíl dotazníkového šetření.....	26
4.2 Metodika.....	26
4.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	27
4.4 Vyhodnocení výsledků dotazníku.....	28
ZÁVĚR.....	38
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	39
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	41
SEZNAM PŘÍLOH.....	42

ÚVOD

Děti se zdravotním postižením nebo znevýhodněním tráví část svého života ve zdravotnických zařízeních z důvodů operací, léčby, rehabilitací atd. Úkolem těchto zařízení je nejen se co nejlépe postarat o své klienty po stránce zdravotní, ale snažit se jim vytvářet vhodné podmínky k jejich vzdělávání a dalšímu osobnímu rozvoji.

Tato práce se zabývá významem a specifiky základních škol při zdravotnických zařízeních v České republice. Cílem je vymezit konkrétní odlišnosti vzdělávacího procesu v základní škole při dětské léčebně v Janských Lázních od běžných základních škol a zjistit, do jaké míry se v jednotlivých oblastech výchovně vzdělávací procesy uvedených škol liší.

Teoretická část práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se věnuje vymezení a významu škol při zdravotnických zařízeních, autorka zde nastiňuje odlišný způsob výuky aplikované v těchto školách. Druhá kapitola je zaměřena na školu při dětské léčebně (DL) v Janských Lázních, kde autorka v současnosti působí jako učitelka. Tato část se zabývá historií i současností školy, školu blíže charakterizuje. Stručně pojednává o problematice žáků s postižením, specifikuje odlišnosti této školy. Ve třetí kapitole přibližuje výchovně vzdělávací proces uskutečňovaný v základní škole při DL. V další části se věnuje otázce osobnosti učitele a požadavků, které jsou na pedagogy ve škole při DL kladeny, podrobněji popisuje některé odlišnosti týkající se výuky.

Čtvrtou kapitolu tvoří praktická část práce, která je zaměřena na zjištění, ve kterých oblastech a do jaké míry, na základě subjektivního hodnocení pedagogů, se edukační proces uskutečňovaný v základní škole při DL odlišuje z jejich pohledu od vzdělávání v běžných školách. K získání potřebných dat byla použita metoda dotazníkového šetření, zjištěné výsledky výzkumu hodnotí závěrečná část práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLY PŘI ZDRAVOTNICKÝCH ZAŘÍZENÍCH

„Nemocné, oslabené, nebo tělesně postižené dítě je třeba nejen dobře znát, ale je třeba s ním i vhodně zacházet a vést je k určitému cíli. Výchovným cílem v našem případě je dopomoci dítěti k vývoji osobnosti co nejvyspělejší a tak vyrovnané a harmonické, jak je to za daných okolností možné. Pedagogika nemocných je tedy takové zaměřené působení na dítě a takové uplatnění výchovných zásad, pravidel a metod, aby se schopnosti dítěte trpícího určitým onemocněním nebo zdravotním postižením mohly co nejlépe rozvíjet, dítě samo aby mohlo prožívat svůj život uspokojivě a mohlo se stát, pokud jen možno, plnohodnotným členem společnosti.“ (Matějček, 2001, s. 9).

Pro nemocné a zdravotně oslabené děti a žáky umístěné ve zdravotnických zařízeních kraje v souladu s § 181 odst. 1 školského zákona při těchto zařízeních zřizují školy. Pro děti předškolního věku jsou při zdravotnických zařízeních zřizovány mateřské školy, pro žáky plnící povinnou školní docházku základní školy. Pro děti školního věku je při jejich dlouhodobém pobytu ve zdravotnických zařízeních zabezpečena školní výuka, jejímž hlavním úkolem je udržování kontaktu žáka s plněním školních povinností, které mu usnadňuje po jeho návratu do domácího prostředí plynulý přechod zpět do kmenové školy. Žákům navštěvujícím střední školy jsou v případě potřeby poskytovány v základních školách při zdravotnických zařízeních individuální konzultace.

Škola při zdravotnickém zařízení má nejméně deset žáků. Třída školy při zdravotnickém zařízení má nejméně šest a nejvýše čtrnáct žáků s přihlédnutím k jejich speciálním vzdělávacím potřebám a při zajištění jejich bezpečnosti a zdraví. Zdravotnickými zařízeními, při kterých se školy zřizují, mohou být nemocnice, léčebny, lázně, ozdravovny, sanatoria. Do těchto zařízení bývají zařazeni žáci podle povahy stanovené diagnózy krátkodobě nebo dlouhodobě, případně léčba může probíhat opakovaně v různých časových intervalech po dobu několika let. V některých zařízeních (např. ozdravovny) děti pobývají turnusově, tzn. že i do škol při těchto zařízeních nastupují všichni žáci ve stejný den a ve stejný den všichni pobyt ukončují. V jiných zařízeních

(nemocnice, některé léčebny) jsou nástupy i odjezdy dětí individuální, potom do škol přicházejí a ze škol odcházejí v různých termínech v průběhu roku.

Ve školách při zdravotnických zařízeních se vzdělávají žáci, kterým to umožňuje jejich zdravotní stav. K zařazení žáků do školy je nutné doporučení ošetřujícího lékaře a souhlas zákonného zástupce žáka. Rozsah a organizaci výuky žáka určuje ředitel školy po dohodě s ošetřujícím lékařem s přihlédnutím k časové náročnosti léčebného režimu. Žáci jsou vyučováni podle školních vzdělávacích programů (ŠVP), ve kterých školy zohledňují specifické podmínky vyučování při konkrétních zdravotnických zařízeních (např. počet vyučovacích hodin v jednom dni, skladba jednotlivých předmětů v rozvrhu hodin, časový harmonogram, prostory, kde výuka probíhá, způsob výuky atd.). Své ŠVP si jednotlivé školy vytvářejí v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (RVP ZV). (Pipeková et al., 2010).

Ve školách s dětmi pracují zkušení speciální pedagogové. Používané metody, prostředky a formy práce při výuce jsou přizpůsobeny zdravotnímu stavu a momentálním schopnostem a možnostem žáka. Vzdělávání nemocných a zdravotně oslabených žáků má převážně individuální charakter a probíhá v souladu se školním vzdělávacím programem. (Lechta ed., 2016).

Pedagogové pracují s jednotlivými žáky podle zadaného plánu učiva z kmenové školy a učebních materiálů, které si žáci přivážejí. Tím je zajištěna v co největší míře kontinuita ve výuce s kmenovou školou. Děti se ve školách při zdravotnických zařízeních učí samostatnosti a soustředění se na svou práci. Snaží se respektovat své nové spolužáky, protože každý z nich má jiný úkol a neměli by se vzájemně rušit. Učí se tím také toleranci a vzájemné pomoci. Pro děti je důležitá i psychická pohoda, protože vědí, že až se vrátí domů a do své školy, nebudou se školními znalostmi daleko za spolužáky. Míra zátěže školní práce se řídí aktuálním zdravotním stavem dítěte. Dětem je v těchto zařízeních věnována komplexní výchovně vzdělávací péče.

Význam základní školy při zdravotnickém zařízení:

- přispívá k úspěšnému průběhu léčby a doléčování (prostřednictvím speciálně pedagogické činnosti),

- napomáhá vytváření vztahů a podpory komunikace mezi žáky, rodiči a pedagogy, tím zabraňuje sociální izolaci žáka a odpoutává zaměření myšlenek na žákovu nemoc,
- vytvářením psychicko-emocionální podpory pomáhá dítěti vyrovnat se s napětím vyplývajícím z nemoci a jejích následků, což podporuje urychlování uzdravovacího procesu a zabraňuje hospitalismu,
- umožňuje bezproblémovou adaptaci na původní výchovně vzdělávací proces,
- poskytuje kmenové škole informace o průběhu školní činnosti žáka a o změnách v jeho školní výkonnosti vlivem nemoci a následné léčby. (Lechta ed., 2016).

2 ŠKOLA PŘI DĚTSKÉ LÉČEBNĚ V JANSKÝCH LÁZNÍCH

2.1 Základní údaje o škole

Název školy: Základní škola a Mateřská škola při dětské léčebně, Janské Lázně, Horní promenáda 268

Adresa školy: Horní promenáda 268, 542 25 Janské Lázně

Právní forma: příspěvková organizace

IZO: 600 024 539

Zřizovatel: Královehradecký kraj

Adresa zřizovatele: Pivovarské náměstí 1245/2, 500 03 Hradec Králové

Základní škola a Mateřská škola při dětské léčebně v Janských Lázních je úplnou základní školou při zdravotnickém zařízení, je sloučena s dalšími příspěvkovými organizacemi.

Místa poskytovaného vzdělávání:

- ZŠ a MŠ při dětské léčebně, Janské Lázně, Horní promenáda 268,
- ZŠ a MŠ při léčebně zrakových vad, Dvůr Králové nad Labem, Sladkovského 840,
- ZŠ při ozdravovně Špindlerův Mlýn, Bedřichov 49,
- ZŠ při ozdravovně, Špindlerův Mlýn, Svatý Petr 215,
- ZŠ při ozdravovně, Dvůr Králové nad Labem, Nemojov 150,
- ZŠ při ozdravovně, Pec pod Sněžkou, Belveder 223,
- ZŠ při ozdravovně, Pec pod Sněžkou, Mělnická bouda 246.

Základní školy, umístěné v těchto zařízeních, se odlišují skladbou žáků (podle zaměření jednotlivých léčeben a ozdravoven), počtem tříd a časovou strukturou rozvrhu hodin. Režim jednotlivých škol je blíže specifikován ve školním vzdělávacím programu celé organizace.

Obory vzdělání:

1. 79-01-B/01 Základní škola speciální – délka vzdělávání: 10 r. 0 měs., nejvyšší povolený počet žáků v oboru: 20

2. 79-01-C/01 Základní škola – délka vzdělávání: 9 r. 0 měs., nejvyšší povolený počet žáků v oboru: 507

Nejvyšší povolený počet žáků ve škole celkem: 527

Vzdělávací program: Školní vzdělávací program základního vzdělávání (ŠVP)

Název ŠVP: „Jiný svět aneb škola pro všechny“

Platnost ŠVP: od 1. 9. 2016

ŠVP vychází obecně ze vzdělávacích cílů a klíčových kompetencí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) a z minimální doporučené úrovně pro úpravy očekávaných výstupů vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (LMP) nově uvedené v RVP ZV a z koncepce společného vzdělávání s platností od 1. 9. 2016. Dále z koncepce pedagogického procesu a života školy, z analýzy vlastních možností a schopností pedagogického sboru, požadavků kmenových škol žáků a zdravotnického zařízení. (ŠVP, 2016).

2.2 Historie a současnost školy

Škola při dětské léčebně v Janských Lázních má poměrně dlouhou tradici. Provoz školy byl slavnostně zahájen 1. září 1950. V květnu 1951 byla při správě školy zřízena jedna třída mateřské školy. Z důvodu nárůstu počtu dětí s diagnózou dětské obrny byly od září téhož roku otevřeny dvě třídy mateřské školy, tři třídy národní, dvě třídy střední a jedna třída zvláštní školy pro děti imobilní a slabomyslné. Nejvíce postižené děti byly vyučovány pouze na oddělení. Spolu s českými dětmi se zde léčily i děti polské, které tvořily samostatnou skupinu. Později byly děti polské národnosti vyučovány s dětmi zvláštní třídy na pokojích. V roce 1952 spadaly pod školu tři třídy mateřské školy, čtyři třídy národní, dvě třídy střední a jedna třída zvláštní školy. Vyučovalo se v šesti učebnách. Od září 1953 se zvyšoval počet dětí s akutní fází dětské obrny, a tím se změnil způsob vyučování. Ministerstvo školství v dubnu roku 1955 schválilo organizační řád školy při

léčebném ústavu v Janských Lázních. Škola měla pod jednotnou správou čtyři třídy mateřské školy, osm tříd osmileté střední školy (pět tříd národní a tři třídy střední školy), jednu třídu zvláštní školy a jednu třídu 9.–11. postupného ročníku. Od roku 1960 se začal snižovat počet dětí v mateřské škole, úbytek pacientů nejnižších věkových skupin souvisel s úspěšným očkováním proti dětské obrně. Indikace pro dětskou léčebnu se rozšířila o myopatii. Od školního roku 1969–1970 došlo k oddělení správy mateřské školy od základní devítileté školy a děti byly rozděleny do dvou tříd. Škola měla devět tříd základní devítileté školy a jednu třídu pro žáky s kombinovanými vadami.

Z důvodu nevyhovujících prostor dětské léčebny byla zahájena v druhé polovině 70. let výstavba nové léčebny s názvem Vesna, k jejímu dokončení došlo v roce 1980. V únoru 1981 byla zahájena výuka v samostatných prostorách léčebny. V roce 1996 byla škola pod názvem Speciální základní škola při Dětské léčebně Vesna v Janských Lázních zařazena do sítě škol MŠMT. Škola měla kapacitu 196 žáků, výuka probíhala v šestnácti třídách. Na základě žádosti ředitelky školy byla o dva roky později zřízena zvláštní škola a pro potřebu výuky cizích jazyků se počet tříd zvýšil na sedmáct. Od roku 1999 škola sdružovala Speciální základní školu při dětské lázeňské léčebně s kapacitou 166 žáků a Zvláštní školu při dětské lázeňské léčebně s kapacitou 30 žáků.

V roce 2000 v rámci reorganizace státní správy získala škola právní subjektivitu a stala se příspěvkovou organizací. V roce 2002 došlo ke změně zařazení organizace v síti škol a zřizovatelem školy se stal Krajský úřad Královéhradeckého kraje. V následujících letech se měnila skladba dětských pacientů, léčily se zde děti s těžkou kombinací postižení a mezi nimi vzrůstal počet žáků pomocných škol. Proto na žádost ředitelky školy byla zřízena třída pomocné školy. Z rozhodnutí zřizovatele došlo od ledna 2006 ke sloučení speciální mateřské školy a speciální základní školy. Rozhodnutím MŠMT se od roku 2006 změnil název právnické osoby: Základní škola při dětské lázeňské léčebně Vesna a Mateřská škola při dětské lázeňské léčebně Vesna, Janské Lázně, Horní promenáda 268.

Poslední významná změna v organizaci školy nastala od ledna 2008, kdy na základě usnesení Zastupitelstva Královéhradeckého kraje došlo ke sloučení příspěvkových organizací zřízených při dětských ozdravovnách a léčebnách v Peci pod Sněžkou, Špindlerově Mlýně, Nemojově a ve Dvoře Králové nad Labem.

Nástupnickou organizací přebírající veškerá práva a závazky všech sloučených příspěvkových organizací se stala Základní škola a Mateřská škola při dětské lázeňské léčebně Vesna, Janské Lázně, Horní promenáda 268, u které současně došlo ke změně názvu na: Základní škola a Mateřská škola při dětské léčebně, Janské Lázně, Horní promenáda 268. (Kronika ZŠ při dětské léčebně v Janských Lázních).

2.3 Charakteristika školy

Základní škola je umístěna v budově dětské léčebny Vesna, která se nachází v klidné části Janských Lázní obklopená přírodou. Pro školu je vyčleněna část třetího podlaží léčebného zařízení, kde jsou jednotlivé učebny, ředitelna, sborovna, knihovna, kabinety a další potřebné zázemí školy. Čtvercová odpočinková zóna na chodbě slouží pro výstavu žákovských prací a jako místo pro relaxaci a odpočinek žáků. Na chodbě školy jsou umístěny nástěnky s tematikou jednotlivých předmětů a s vystavenými pracemi dětí. Všechny prostory školy jsou stejně jako celá léčebna bezbariérové (široké chodby, zábradlí na stěnách, vchody bez prahů, prostorné výtahy, hygienická zařízení vybavená podpěrami, držadly atd.).

Výuka probíhá v devíti kmenových učebnách, jejichž velikost prostorově vyhovuje nižšímu počtu žáků ve třídě. Další dvě učebny slouží pro výuku cizích jazyků a jedna pro výuku fyziky a chemie. Ve všech třídách je část školního nábytku určena pro žáky s tělesným postižením (sklopitelné, výškově regulovatelné stolky s výřezy na přední hraně, speciální židle nebo křesla, lehátka). Učebny jsou vybaveny moderními učebními a speciálními pomůckami pro jednotlivé předměty a individuální potřeby žáků. Pokud se stane, že žák přijede do léčebny bez školních potřeb, je škola připravena žákům propůjčovat učebnice a ostatní školní potřeby. Škola využívá informační a komunikační technologie ve výuce i v běžném chodu školy. Učebny jsou vybaveny žákovskými počítači připojenými na internet a nainstalovanými výukovými programy. Ve dvou učebnách jsou umístěny interaktivní tabule. Při hodinách mohou žáci využívat tablety. Každá učitelka má svůj notebook, k dispozici jsou vyučujícím také počítače s tiskárnami. Na dobré úrovni je vybavení audiovizuální technikou.

Počet tříd je v závislosti na počtu žáků stanoven na 11–17. Časový rozvrh školy navazuje na léčebný režim lázní, proto se vyučuje tři hodiny denně ve dvou směnách. V každé směně se učí žáci z jiných tříd (podle rozpisu léčebného režimu). Výuku zajišťuje pedagogický sbor tvořený ředitelkou, zástupkyní ředitelky a 12–14 učitelkami (podle aktuálních potřeb školy, některé s částečným úvazkem). Věkově jsou v pedagogickém sboru zastoupeny všechny skupiny – od mladších po starší, zkušené učitelky. Všechny pedagogické pracovnice mají vysokoškolské vzdělání a splňují požadovanou kvalifikaci. Na výborné úrovni funguje kooperace mezi vyučujícími i vedením školy, celý pedagogický sbor vzájemně spolupracuje, učitelé si předávají zkušenosti, tvoří kvalitní profesní tým.

Časový rozvrh vyučovacích hodin:

1. směna: 7.15 hod. – 8.00 hod.

8.10 hod. – 8.55 hod.

9.05 hod. – 9.50 hod.

2. směna: 10.15 hod. – 11.00 hod.

11.10 hod. – 11.55 hod.

12.55 hod. – 13.40 hod.

Do ZŠ jsou přijímáni žáci umístění v dětské léčebně na základě schváleného léčebného návrhu a s informovaným souhlasem zákonného zástupce žáka. Žákem školy se stává dnem nástupu do dětské léčebny a zůstává jím po celou dobu pobytu. Kmenová škola žáka toto období nevyznačuje jako dobu zameškané docházky. Po ukončení léčebného pobytu je odesílán kmenové škole žáka jeho osobní záznam jako výstupní dokument. Obsahuje informace o obsahu a rozsahu vzdělávání, jeho součástí je hodnocení žáka. Rozsah a organizaci výuky žáka určuje ředitelka školy po dohodě s ošetřujícím lékařem. Žáci jsou zařazováni do tříd podle postupných ročníků, žáci s lehkým mentálním postižením jsou integrováni do běžných tříd, žáci se středním a těžkým mentálním postižením ze základních škol speciálních tvoří samostatné speciální třídy s odlišným režimem. Výuka probíhá většinou individuálně podle plánu učiva a učebnic kmenové školy tak, aby se žák po návratu plynule začlenil do vzdělávacího procesu ve své škole.

Školu navštěvují žáci z mnoha základních a speciálních škol z celé republiky, ve třídách se setkávají žáci s různým stupněm tělesného postižení nebo znevýhodnění, s kombinací postižení, s diagnózami neurologickými, neuro-svalovými, respiračními, stavy po onkologických onemocněních, po úrazech, s mentálním postižením atd. Vzájemné setkávání s těmito dětmi může pro některé (zvláště pro ty, které jsou v tomto druhu zařízení poprvé) znamenat psychickou zátěž. Během léčebného pobytu žáka dochází průběžně k obměnám kolektivu třídy a žák se stále seznamuje s novými spolužáky. Tato heterogenost a téměř neustále se měnící kolektiv žáků jsou rovněž psychicky náročné zejména pro citlivější děti, ale někdy i pro učitele. Pro ty je velmi důležitá spolupráce s ostatními vyučujícími v jednotlivých třídách, zejména při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Učitelé mezi sebou o přestávkách navzájem konzultují aktuální dění ve třídách, zejména změny v psychice nebo zdravotním stavu žáků. Snaží se tak co nejlépe zvládat obtížný proces výuky a volit vhodný přístup k žákům podle aktuální situace.

Průměrná doba léčebného pobytu v dětské léčebně je 4–6 týdnů. U některých žáků, např. překlady z nemocnic, poúrazové stavy ad., se léčebný pobyt stává dlouhodobým, může trvat i několik měsíců. Velké procento žáků má i opakované pobyty v jednom školním roce. Podle věku žáka a stanovené diagnózy nastupují někteří klienti pobyt s doprovodem (rodiče, příbuzní nebo známí žáka), někteří mají doprovod na část pobytu a někteří jsou bez doprovodu.

2.4 Žáci s postižením

2.4.1 Žáci s tělesným a kombinovaným postižením

Mezi nejčtenější tělesná postižení dětí umístěných v léčebně v Janských Lázních patří dětská mozková obrna, progresivní svalová onemocnění (myopatie, spinální svalová atrofie), stavy po onkologických onemocněních, poúrazové stavy a různé formy vrozených vad.

Tělesné postižení vzniká poškozením nosného a pohybového ústrojí nebo v důsledku poškození nervového ústrojí jedince. Postižení může být vrozené nebo získané. Ovlivňuje

celou osobnost jedince a vytváří pro jedince zcela odlišnou životní situaci. Velmi závisí na charakteru a stupni postižení, které určitým způsobem jedince omezuje. (Pipeková et al., 2010).

Nejčastější příčinou tělesného postižení u dětí je dětská mozková obrna (DMO). Bývá označována za raně vzniklé poškození mozku v prenatálním, perinatálním nebo postnatálním období. Rozlišují se dva základní typy DMO:

- spastické typy – nejčastější forma DMO, patří sem diparézy, hemiparézy a kvadraparézy,
- nespastické typy – dyskinetický, hypotonický typ.

Dětská mozková obrna bývá spojována s poruchami intelektu a řeči, mohou se přidružovat i poruchy zraku, sluchu, chování a epileptické záchvaty. (Milichovský, 2010).

Pro žáka s tělesným postižením je pro jeho zapojení do výchovně vzdělávacího procesu důležitá úroveň jeho mentálních schopností sociální adaptability. Tito žáci se mohou podle možností vzdělávat v rámci integrace v běžném typu škol nebo ve speciálních školách. Pro zařazení žáků s tělesným postižením do škol jsou důležité vhodné materiální podmínky: bezbariérové prostředí, speciálně upravený školní nábytek, didaktické a kompenzační pomůcky.

U jedinců s tělesným postižením se často přidružují i další postižení. Tato postižení se označují jako kombinovaná. Jedná se o kombinace jednotlivých druhů postižení u jediného člověka, často se setkáváme s kombinací tělesného s různými stupni mentálního nebo smyslového postižení. Výchova a vzdělávání takových jedinců je významným prostředkem přispívajícím k jejich socializaci a zlepšování jejich psychického stavu.

2.4.2 Žáci s mentálním postižením

„Za mentálně postižené se považují takoví jedinci, u nichž dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování. Hloubka a míra postižení jednotlivých funkcí je u nich individuálně odlišná.“ (Švarcová, 2000, s. 24).

Mentální postižení je trvalé snížení rozumových schopností, které vzniklo důsledkem organického poškození mozku. Může být vrozené (oligofrenie) nebo k němu může dojít během života (demence). Snížení rozumových schopností se označuje termínem mentální retardace.

Rozlišujeme šest základních kategorií mentálních retardací:

- lehká mentální retardace,
- středně těžká mentální retardace,
- těžká mentální retardace,
- hluboká mentální retardace,
- jiná mentální retardace,
- nespecifikovaná mentální retardace.

Mentální postižení tvoří jednu z nejpočetnějších skupin mezi všemi postiženými.

Mentální postižení se projevuje zejména:

- zpomalenou chápavostí, jednoduchostí úsudků,
- sníženou mechanickou, zejména logickou pamětí,
- těkavostí pozornosti,
- nedostatečnou slovní zásobou a potížemi v komunikaci,
- v projevech chování atd.

(Švarcová, 2000).

Výchova s vzdělávání jedinců s mentálním postižením je celoživotní proces, při kterém dochází k permanentnímu rozvíjení a prohlubování jejich znalostí a dovedností. Práce s těmito žáky je specifická, ve všech oblastech výchovně vzdělávacího procesu je třeba respektovat jejich odlišnosti a individuální potřeby. Pro žáky s mentálním postižením jsou zřízeny speciální školy, děti s lehkým stupněm postižení bývají v rámci inkluze zařazeny do běžných škol. Edukace žáků s mentálním postižením klade velké nároky na odborné znalosti i praktické dovednosti pedagogů.

2.5 Specifika školy

Škola má některá specifika, která ji odlišují od ostatních škol:

- spádovou oblastí je celá Česká republika, kdy jsou přijímáni žáci na základě schváleného léčebného návrhu,
- dětská léčebna v Janských Lázních se nenaplňuje turnusově, ale k výměně pacientů dochází průběžně během celého roku,
- v jedné třídě jsou integrováni žáci s odlišnými diagnózami a z různých druhů škol,
- činnost školy probíhá v souladu s léčebným režimem žáků, komplexní péče se realizuje v úzké spolupráci s rehabilitací a ošetřujícím lékařem, který indikuje rozsah výuky,
- výuka je zaměřena na probrání a procvičení základního učiva tak, aby žák po návratu do kmenové školy mohl volně navázat na probírané učivo,
- ve výuce se postupuje podle plánu učiva na dobu léčebného pobytu s ohledem na požadavky kmenové školy,
- je upřednostňována individuální práce se žáky za použití speciálních metod a forem práce s přihlédnutím ke schopnostem, zdravotnímu stavu, k povaze postižení nebo znevýhodnění,
- učitelky se snaží zajistit vhodné pracovní prostředí s ohledem na diagnózu žáka, vytvořit příznivé psycho-klima ve třídě,
- učitelky pomáhají žákům při adaptaci na nové prostředí citlivým a vhodným přístupem. (ŠVP, 2016).

V průběhu roku se neustále mění naplněnost tříd žáky, většinou ve třídách bývá 7–12 žáků. Ve škole se stále častěji setkáváme žáky, kteří mají ve svých školách k dispozici asistenta pedagoga. Na rozdíl od běžných škol v naší škole pozice asistenta pedagoga není zřízena. Často se stává, že se v jedné třídě sejde několik žáků, kteří ve svých školách pracují s pomocí asistenta pedagoga, ale ve škole při léčebně výuku musí zvládnout sama učitelka. V rámci možností volí co nejvíce individuální přístup k žákům tak, aby výuka byla efektivní a zároveň pro žáky příjemná. Důležité je vytváření pozitivní atmosféry ve třídě, volení metod a forem práce, které jednotlivým žákům nejlépe vyhovují. Velký význam pro žáky má celkové vytváření příznivého sociálního prostředí.

Je třeba přihlížet k aktuálnímu zdravotnímu stavu žáků, k jejich momentálnímu rozpoložení, únavě z léčebných procedur, k dlouhodobému odloučení z jim blízkého prostředí. Všechny uvedené aspekty je třeba neustále sledovat a na dané situace vhodně reagovat.

Vedle plnění výchovně vzdělávací práce se škola snaží:

- poskytnout žákům příjemné prostředí,
- seznamovat žáky s jasnými pravidly chování ve skupině a třídě tak, aby se utvářel přátelský kolektiv žáků,
- učit žáky vzájemné pomoci,
- vytvářet u žáků pocity sebeúcty a zdravé sebedůvěry,
- učit žáky vyrovnat se s handicapem a případnými neúspěchy,
- učit žáky chápat hodnoty lidské důstojnosti,
- učit žáky vytvářet svůj vlastní názor, ale i vyslechnout jiný a přijmout ho,
- učit žáky pochopit, že k životu jsou nutná nejen práva, ale i povinnosti,
- učit žáky dobře se rozhodnout a zodpovídat sami za sebe. (ŠVP, 2016).

3 VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROCES

3.1 Edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Výuka v základní škole při dětské léčebně v Janských Lázních probíhá podle výše uvedeného školního vzdělávacího programu, žáci základní školy speciální se vzdělávají podle příloh ŠVP. Základní školu při dětské léčebně nejčastěji navštěvují žáci s tělesným postižením, kombinovaným postižením, po prodělaných onkologických onemocněních, po úrazech a v posledních letech přibývají i žáci s respiračními onemocněními. Často jsou tyto stavy podle své charakteristiky doprovázené výukovými potížemi žáků, hovoříme pak o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami. Tito žáci potřebují k naplnění svých vzdělávacích možností ve větší či menší míře poskytnutí podpůrných opatření.

Vzdělávání žáků je úzce propojeno s jejich léčbou, při výuce se přihlíží k diagnózám a okamžitému zdravotnímu stavu žáků, k míře jejich adaptace, individuálním možnostem a schopnostem. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami potřebují citlivý přístup ze strany učitelů. Převážná část vyučujících jsou speciální pedagogové, většina z nich s dlouholetou praxí v této škole. Učitelé po celou dobu léčebného pobytu žáků sledují jejich zapojení do výuky a jejich úspěšnost. Jsou téměř v každodenním kontaktu s doprovody žáků. U žáků bez doprovodu komunikují v případě potřeby s jejich kmenovou školou e-mailem nebo telefonicky. Výuka je zaměřena na probrání a procvičení základního učiva, aby žák po návratu z léčebny mohl volně navázat na probírané učivo ve své škole. Při výchovně vzdělávacím procesu je preferována individuální práce s jednotlivými žáky s přihlédnutím k jejich schopnostem, zdravotnímu stavu, povaze postižení nebo znevýhodnění. Výuka probíhá v souladu s principy individualizace a diferenciací vzdělávání.

Učitelé při výuce:

- používají speciální metody a formy práce,
- posilují motivaci žáků,
- zohledňují specifické potřeby žáků při výuce,

- využívají vhodné formy komunikace,
- využívají speciální pomůcky,
- navozují atmosféru důvěry a jistoty,
- nabízejí kompenzační a speciální učební pomůcky, výukové programy,
- volí vhodné metody výuky a hodnocení. (ŠVP, 2016).

Ve škole při dětské léčbě jsou vzhledem k výše uvedeným specifikům edukace nejpoužívanějšími metodami individualizované metody a metoda samostatné práce žáků. Individualizovaná výuka respektuje zvláštnosti žáků při výuce, odlišnost obsahu jejich učiva a učebních pomůcek, zohledňuje jejich učební styl. Samostatná práce žáků bývá používána zejména k procvičování a opakování učiva, u některých žáků může sloužit i osvojování nových poznatků nebo dovedností.

3.2 Náročnost edukace na osobnost učitele

Činnosti spojené s výchovně vzdělávacím procesem kladou velké nároky na osobnost učitele, a to jak po stránce odborné, tak psychické.

Odborná náročnost se týká následujících oblastí edukačního procesu:

- řízení výchovně-vzdělávacího procesu,
- vytváření a udržení pozitivního klimatu třídy,
- hodnocení prospěchu žáků,
- organizační a výchovné vedení kolektivu žáků,
- spolupráce se zákonnými zástupci,
- vedení pedagogické dokumentace.
- reflexe vlastní práce (sebereflexe),
- potřeba soustavného sebevzdělávání,
- orientace v používaných učebních materiálech žáků,
- sledování učiva kmenových škol,
- používání vhodných metod a forem práce,
- znalost různých výukových postupů (odlišné metody nácviku čtení a psaní v 1. ročníku, odlišné metody ve výuce matematiky atd.)

- orientace v základní metodice odlišného způsobu výuky v některých školách (Montessori, waldorfské školy).

Kromě odborné náročnosti se učitelská profese vyznačuje značnou psychickou zátěží. Úkolem všech pedagogů je poskytnout žákům výuku v rozsahu, který doporučí ošetřující lékař a jaký připouští jejich zdravotní stav, dále věnovat žákům všestrannou péči, pomáhat jim zvládnout nelehkou situaci spojenou s dlouhodobým odloučením z jejich prostředí, vytvářet jim ve škole pozitivní atmosféru a zpříjemnit tak jejich léčebný pobyt. Učitelé musí také věnovat patřičnou pozornost vytváření sociálních vztahů ve třídě, vést žáky k ohleduplnosti a ochotě si pomáhat.

Převažující část vyučujících ve škole pracuje na plný, někteří na částečný úvazek. Plný úvazek učitelky je podle legislativních předpisů stanoven na 22 hodin přímé vyučovací činnosti týdně. Vyučovací povinnost vyučujících je dána rozvrhem hodin, který se v průběhu roku podle aktuálních podmínek může měnit. Většina pedagogů s plným úvazkem vyučuje podle rozvrhu hodin v průběhu dne v několika třídách v první i druhé směně, na prvním i druhém stupni ZŠ, někteří i ve třídách speciálních. Jednotliví učitelé na základě plánu učiva na dobu pobytu žáků zasláného kmenovými školami vypracují pro každého žáka a předmět, kterému ho vyučuje, individuální plán učiva na dobu pobytu žáka, který v průběhu jeho docházky do školy budou plnit. Mnoho žáků ve svých školách postupuje podle individuálního vzdělávacího plánu (IVP). V takovém případě musí vyučující v hodinách postupovat v souladu s IVP a vytvořit žákovi vhodné výukové podmínky (používá vhodné metody a formy práce, nabídne žákovi dostupné speciální pomůcky, přihlíží k jeho výukovým nebo zdravotním potížím). Velké nároky na psychiku pedagogů klade každodenní kontakt se žáky se zdravotním postižením nebo znevýhodněním.

3.3 Odlišnosti ve výuce

Některé odlišnosti základní školy při dětské léčbě od běžných škol byly již zmíněny v předcházejících částech práce (odlišný časový režim výuky, nižší počet vyučovacích hodin atd.). Další odlišnost je dána různorodostí učiva žáků a s tím souvisejícími přípravami vyučujících na výuku. V jedné třídě se potkávají žáci z různých typů škol,

někdy i z různých postupných ročníků, vzrůstá počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Proces edukace probíhá podobným způsobem jako v malotřídních školách s tím rozdílem, že žáci ve škole při dětské léčebně nemívají jednotné učebnice ani další pomůcky. Pokud se ve třídě sejdou žáci vybaveni stejnými učebnicemi nebo pracovními sešity, zpravidla každý probírá jiné učivo. Pro každého žáka ve třídě a na každou hodinu si vyučující musí připravit plán práce v souladu s učebním plánem učiva kmenové školy, musí si umět dobře rozvrhnout vyučovací hodinu, přesně vědět, jakému učivu se bude s kterým žákem věnovat, které nejvhodnější pedagogické postupy použije, jaké speciální pomůcky si má pro žáky připravit. Pro každého žáka má vytvořený individuální plán práce na dobu jeho pobytu, do kterého si zaznamenává, co v každé hodině žák splnil. Na základě těchto záznamů vyhotoví při odjezdu žáka třídní učitelka tzv. osobní záznam žáka, kde zhodnotí žákovu práci ve škole a uvede, které učivo v jednotlivých předmětech splnil. Osobní záznam o žakově práci je zaslán jeho kmenové škole. Po návratu žáka z léčebny do své školy informuje tato škola vedení školy v Janských Lázních o míře úspěšnosti žákova zapojení do školní práce.

Další podstatnou odlišností výuky ve škole při dětské léčebně, o které jsme se již zmínili, můžeme vidět v nestálém kolektivu žáků, který se často mění. Tento aspekt je náročný pro žáky i pedagogy. Každý den ráno před zahájením výuky vedení školy informuje učitele o změnách v počtech žáků zařazených do jednotlivých tříd, o jejich plánovaných nástupech i odjezdech. I přes tento zavedený systém se stane, že se ve třídě objeví předem neohlášený žák nebo naopak nenastoupí žák, jehož nástup byl předem ohlášen. V takovém případě musí učitelka pružně zareagovat, nově příchozího žáka do výuky co možná nejrychleji zařadit. Obdobně vyučující řeší předem neohlášené příchody a odchody žáků během výuky z důvodu absolvování svých léčebných rehabilitací.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

4.1 Obsah a cíl dotazníkového šetření

Praktická část závěrečné práce navazuje na teoretickou část, ve které autorka provedla analýzu problematiky specifik a odlišností souvisejících s výchovně vzdělávacím procesem v základní škole při dětské léčebně v Janských Lázních. Cílem dotazníkového šetření v praktické části práce bylo zjistit, na základě praxe a subjektivního hodnocení pedagogů, v jakých konkrétních oblastech a do jaké míry se odlišuje vzdělávací proces ve škole při dětské léčebně a v běžných školách.

4.2 Metodika

Ke zjišťování cílů práce byl použit kvalitativní výzkum technikou dotazníkového šetření. Pro účel práce byl vytvořen anonymní dotazník vlastní konstrukce (příloha A) s různými typy otázek (uzavřené, škálovací a jedna otázka otevřená). Z důvodu ověření srozumitelnosti otázek byl v listopadu 2017 proveden předvýzkum na čtyřech respondentech v základní škole při dětské léčebně v Janských Lázních, vlastní výzkum proběhl v průběhu měsíce ledna 2018. Dotazník byl autorkou osobně předán respondentům. Úvodní část dotazníku je zaměřena na zjišťování základních údajů týkajících se výzkumného vzorku, otázky 1–8 jsou zaměřené na vhled do zkoumané problematiky, otázka č. 9 a soubor otázek v tabulkách č. 10 a 11 směřují k vymezení odlišných oblastí edukace, respektive ke zjištění míry odlišností daných oblastí edukace.

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek byl z důvodu potřeb výzkumu vybrán cíleně, tvořilo jej celkem čtrnáct žen – učitelek, které splňovaly podmínku vykonávané praxe na základních školách běžného typu i ve škole při dětské léčebně v Janských Lázních. Dodržení podmínky vykonávané praxe v obou typech škol bylo zásadní pro provedení dotazníkového šetření, neboť respondenty v dotazníku odpovídaly na základě svých praktických zkušeností z obou typů škol. V době provádění výzkumu všechny respondenty působily v ZŠ při dětské léčebně jako učitelky. Všechny dotazované mají vysokoškolské vzdělání a potřebnou kvalifikaci pro výkon učitelky v obou typech základních škol. Další údaje o výzkumném vzorku byly zjišťovány v dotazníku.

Základní informace zjištěné o výzkumném vzorku:

Tabulka 1: Základní parametry výzkumného vzorku

	POČET RESPONDENTŮ	
Věk	do 34 let	1
	35 – 44 let	2
	45 – 54	7
	55 a více let	4
Délka praxe v ZŠ při dětské léčebně (DL)	do 5 let	3
	6 – 15 let	8
	16 a více let	3
Délka praxe v běžném typu školy	do 5 let	6
	6 – 15 let	5
	16 a více let	3
Ve kterých třídách v ZŠ při dětské léčebně vyučujete?	třídy 1. stupně ZŠ	0
	třídy 2. stupně	3
	oba stupně	6
	speciální třídy	0
	kombinace speciálních a běžných tříd	5

Z výsledků v tabulce vyplývají následující zjištění:

Věk: Ze zjištěných výsledků je zřejmé, že většina respondentek je starší 45 let (celkem 11 odpovědí – 7 odpovědí „45-54“, 4 odpovědi „55 a více let“).

Délka praxe v ZŠ při dětské léčebně: Nejčastější délka praxe dotazovaných osob ve škole při léčebně je 6–15 let (celkem osm respondentek), tři respondentky pracují ve škole více jak 16 let. Z uvedených výsledků vyplývá, že většina respondentek má mnohaletou praxi v uvedené škole.

Délka praxe v běžných ZŠ: Nejvíce dotázaných uvedlo shodnou délku praxe na běžných školách „do 5 let“ (celkem šest respondentek). Pět respondentek má praxi dlouhou „6–15 let“, tři dotázané uvedly praxi „nad 16 let“. Celkem osm respondentek má praxi na běžném typu základních škol delší než 6 let.

Třídy, ve kterých respondentky nejčastěji učily: Nejvíce odpovědí (6) bylo: třídy 1. a 2. stupně. Pouze o jednu odpověď méně (celkem 5) měla kombinace běžných a speciálních tříd. Z uvedených výsledků vyplývá, že učitelky školy při DL mají nejčastěji přímou vyučovací povinnost rozdělenou do obou stupňů běžné školy nebo mají stanovený rozvrh hodin rozdělený mezi běžné třídy a třídy speciální.

Z výsledků zjištěných informací o výzkumném vzorku vyplývá, že většina dotazovaných má dostatečnou délku praxe na obou typech škol, aby relevantně mohly zodpovědět další otázky.

4.4 Vyhodnocení výsledků dotazníku

Hlavní výzkumnou metodou bylo zvoleno dotazníkové šetření. Vyplněné dotazníky byly vyhodnoceny na základě získaných odpovědí tak, že u uzavřených a škálových otázek byly uvedené odpovědi respondentů sečteny, vyhodnocení odpovědí na jednotlivé otázky bylo provedeno dle pravidla většiny. U otevřené otázky byly souhrnně zaznamenány všechny uvedené odpovědi. Dotazníkové šetření přineslo následující výsledky:

Otázka č. 1 Označte nejčastější počet žáků ve třídách.

Tabulka 2: Počet žáků ve třídách

Počet žáků:	POČET ODPOVĚDÍ
do 6	0
7–11	13
12–14	1

Z tabulky je zřejmé, že respondenty ve škole při dětské léčbě nejčastěji vyučují ve třídách s počtem 7–11 žáků (13 odpovědí).

Otázka č. 2 Jaké výukové metody nejčastěji v hodinách používáte?

Tabulka 3: Nejčastěji používané výukové metody

Metody práce	POČET ODPOVĚDÍ
frontální	0
skupinové, partnerské	0
individualizované samostatná práce	14
jiné – uveďte, jaké	0

Z tabulky jednoznačně vyplývá, že nejčastěji používanými metodami v jednotlivých třídách jsou individualizované metody a metody samostatné práce (14 odpovědí).

Otázka č. 3 Zvládají, podle Vás, žáci odlišný režim výuky spojený s léčbou bez potíží?

Tabulka 4: Zvládání odlišného způsobu výuky

	POČET ODPOVĚDÍ
ano	4
spíše ano	6
nevím	2
spíše ne	2
ne	0

Z uvedených odpovědí je patrné, že většina žáků, podle názoru dotazovaných, odlišný režim výuky spojený s léčbou zvládá bez potíží (6 odpovědí „spíše ano“).

Otázka č. 4 Kterí žáci jsou nejčastěji zastoupeni ve třídách, kde vyučujete?

Tabulka 5: Zastoupení žáků ve třídách podle speciálních vzdělávacích potřeb

	POČET ODPOVĚDÍ
žáci bez spec. vzděl. potřeb	4
žáci se spec. vzděl. potř. bez mentálního postižení	7
žáci se spec. vzděl. potř. s mentálním postižením	3

Z uvedených odpovědí vyplývá, že ve třídách jsou nejvíce zastoupeni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami bez mentálního postižení (7 odpovědí).

Otázka č. 5 Ohodnot'te rozsah zadávaného učiva z kmenových škol na dobu pobytu žáků v léčebně.

Tabulka 6: Rozsah učiva zadaný z kmenových škol

	POČET ODPOVĚDÍ
příliš velký rozsah učiva	9
přiměřený rozsah učiva	5
příliš malý rozsah učiva	0

Z výsledků šetření vyplývá, že většina respondentek vnímá zadaný rozsah učiva na dobu pobytu žáků v léčebně příliš velký (9 odpovědí).

Otázka č. 6 Zapojují se žáci s postižením do výuky bez větších potíží?

Tabulka 7: Zapojení žáků s postižením do výuky

	POČET ODPOVĚDÍ
ano	2
spíše ano	6
nevím	1
spíše ne	5
ne	0

Z uvedených odpovědí je patrné, že většina žáků s postižením se do výuky zapojuje bez větších potíží (6 odpovědí „spíše ano“).

Otázka č. 7 Uvítala byste ve vaší škole zřízení funkce asistenta pedagoga?

Tabulka 8: Zřízení funkce asistenta pedagoga

	POČET ODPOVĚDÍ
ano	3
spíše ano	9
nevím	2
spíše ne	0
ne	0

Z tabulky je zřejmé, že většina dotázaných by při práci uvítala ve třídách pomoc asistenta pedagoga (9 odpovědí „spíše ano“).

Otázka č. 8 Potřebují žáci v hodinách při výukových činnostech často Vaši pomoc?

Tabulka 9: Četnost pomoci žákům v hodinách

	POČET ODPOVĚDÍ
ano	5
spíše ano	6
nevím	0
spíše ne	3
ne	0

Z tabulky vyplývá, že převážná většina respondentek žákům při výukových činnostech v hodinách často pomáhá (6 odpovědí „spíše ano“).

Otázka č. 9 Uved'te, v čem jsou, podle Vás, největší odlišnosti ve vzdělávacím procesu ve vaší škole a v běžných školách (uved'te nejvíce tři možnosti).

Dotazované respondentky mohly uvést až tři odpovědi, tuto možnost využilo devět dotázaných. Čtyři dotázané uvedly po dvou odpovědích, jedna respondentka uvedla jednu odpověď. Většina uvedených odpovědí se ve své podstatě shodovala. Souhrnné odpovědi jsou seřazeny podle počtu shodnosti, shoda je uvedena za každou odpovědí.

- Individualizovaná práce se žáky v hodinách. (9)
- Žáci probírají rozdílné učivo (podle rozpisu učiva z kmenových škol). (8)
- Nejednotné pomůcky – žáci mají ze svých škol učebnice a pracovní sešity od různých vydavatelů – pro učitele nesnadná orientace v učivu. (6)
- Přítomnost asistenta pedagoga – přibývá žáků, kteří mají ve své škole asistenta pedagoga – děti jsou většinou dost nesamostatné (v jejich škole za ně asistent téměř vše udělá). (6)
- Náročná příprava na výuku (odborně i časově) – rozdílné učivo u žáků v jedné třídě. (3)
- Používané metody a formy práce. (2)
- Týdenní časová dotace některých vyučovacích hodin. (2)

Na základě vyhodnocení odpovědí respondentek můžeme vidět, v jakých oblastech vzdělávacího procesu se podle subjektivního hodnocení respondentek nejvíce odlišuje základní škola při dětské léčebně od běžných škol.

Otázka č. 10 Ohodnot'te následující tvrzení:

Vyberte jednu možnost od 1 do 5

(1 – ano, 2 – spíše ano, 3 – nevím, 4 – spíše ne, 5 – ne)

Tabulka 10: Hodnocení specifických činností spojených s edukačním procesem

Hodnocení specifických činností a jevů spojených s edukací	POČET ODPOVĚDÍ				
	1	2	3	4	5
1. Žáci zařazeni v jedné třídě probírají rozdílné učivo.	8	6	0	0	0
2. Žáci mají odlišné učebnice, pracovní sešity a další učební pomůcky.	8	6	0	0	0
3. Při výuce mám omezené možnosti ve výběru vhodných metod a forem práce.	5	8	1	0	0
4. Příprava na výuku je náročná.	11	3	0	0	0
5. Organizace vyučovací hodiny je specifická.	12	7	0	0	0
6. Daří se mi plnit plány učiva kmenových škol.	5	7	1	1	0
7. Práce se žáky s postižením je specifická.	10	4	0	0	0
8. Při výuce často používám speciální pomůcky.	8	6	0	0	0
9. Při výuce pocítuji často časovou tíseň.	5	7	1	1	0
10. Žáci musí důsledně vyplňovat pracovní sešity (požadavek kmenových škol).	9	5	0	0	0
11. V hodinách pozorně sleduji aktuální zdravotní stav žáků.	10	4	0	0	0
12. Zním dobře diagnózy žáků i jejich projevy.	6	8	0	0	0
13. Na žácích bývá při hodinách patrná únava z léčby.	5	6	2	1	0
14. Velmi často spolupracuji s kmenovými školami žáků.	7	5	0	2	0

Z tabulky jsou patrné následující závěry:

1. Většina respondentek (8 odpovědí „ano“) uvádí, že žáci v rámci jedné třídy probírají rozdílné učivo.
2. Většina dotázaných (8 odpovědí „ano“) uvádí, že žáci mají odlišné učebnice, pracovní sešity a další pomůcky.
3. Většina respondentek (8) uvádí možnost „spíše ano“ u možnosti omezeného výběru vhodných metod a forem práce.

4. Většina (11 odpovědí „ano“) dotázaných hodnotí přípravu na výuku jako náročnou.
5. Jako specifickou označila většina respondentek (12 odpovědí „ano“) organizaci vyučovací hodiny.
6. Většina dotázaných (7) odpověděla „spíše ano“ na tvrzení týkající se plnění plánů učiva kmenových škol.
7. Za specifickou označilo celkem deset respondentek (odpověď „ano“) práci se žáky s postižením.
8. Podle převažující odpovědi „ano“ (8 odpovědí) je zřejmé, že respondentky často používají speciální pomůcky při výuce.
9. Většina respondentek (7) odpověděla „spíše ano“ na otázku týkající se vnímání časové tísně v hodinách.
10. Převážná většina dotázaných (9) se shodla na odpovědi „ano“ u tvrzení, že žáci musí na základě požadavků kmenových škol vyplňovat důsledně pracovní sešity.
11. Většina dotázaných (10 odpovědí „ano“) uvedla, že v hodinách pozorně sleduje zdravotní stav žáků.
12. Většina respondentek (8) odpověděla „spíše ano“ na otázku, zda zná dobře diagnózy žáků a jejich projevy.
13. Většina respondentek (6) uvádí možnost „spíše ano“ na tvrzení, že na žácích bývá při výuce patrná únava z léčby.
14. Většina (7) dotazovaných zvolila možnost „ano“ u tvrzení, že spolupracují s kmenovými školami žáků velmi často.

Ve všech výše uvedených tvrzeních týkajících se specifických činností a jevů v edukaci žáků v základní škole při dětské léčbě respondentky většinou hlasů zvolily odpověď „ano“ nebo „spíše ano“. Na základě těchto zjištění můžeme říci, že škola při dětské léčbě má svá specifika.

Otázka č. 11 Porovnejte míru odlišností mezi oběma typy škol v následujících oblastech:

Vyberte jednu možnost od 1 do 5 (1 – neliší se, 5 – zcela odlišné)

Tabulka 11: Míra odlišností mezi školami

Odlišnosti mezi běžným typem školy a školou při dětské léčbě	POČET ODPOVĚDÍ				
	1	2	3	4	5
Počet žáků ve třídách	0	0	0	2	12
Stálost žakovského kolektivu	0	0	0	0	14
Složení žakovského kolektivu	0	0	1	3	10
Struktura vyučovacích hodin	0	0	2	5	7
Používané metody a formy práce	0	1	5	5	3
Používané učebnice a PS v rámci jedné třídy	0	0	0	0	14
Probírané učivo v rámci jedné třídy	0	0	0	0	14
Způsob práce žáků v hodinách	0	1	6	7	0
Profesní nároky kladené na učitele	0	1	6	7	0
Psychická náročnost práce	0	3	7	4	0
Hodnocení žáků	0	4	7	3	0
Materiální vybavení škol (pomůcky, vybavení tříd)	0	0	7	2	0
Časový režim škol	0	0	0	0	14
Týdenní počet vyučovacích hodin u žáků	0	0	0	0	14

Z tabulky, ve které respondentky hodnotily míru odlišností mezi běžným typem školy a školou při dětské léčbě je zřejmé, že míra odlišnosti škol je značná.

Podle uvedených odpovědí respondentek se obě školy zcela odlišují (hodnota 5 na hodnotící škále) celkem u osmi zkoumaných oblastí (v závorkách za jednotlivými možnostmi je uveden počet odpovědí):

- v počtech žáků ve třídách (12),
- ve složení žakovského kolektivu (14),
- ve stálosti žakovského kolektivu (10),
- ve struktuře vyučovacích hodin (7),

- v různorodosti používaných učebnic, pracovních sešitů v rámci jedné třídy (14),
- v probíraném učivu v rámci jedné třídy (14),
- v časovém režimu škol (14),
- v týdenním počtu vyučovacích hodin v jednotlivých třídách (14).

Z dalších zjištění je patrné, že školy se téměř odlišují (hodnota 4 na hodnotící škále) v tvrzeních týkajících se:

- práce žáků v hodinách (7),
- profesních nároků kladených na učitele (7).

Uprostřed hodnotící škály odlišností (hodnota 3) zvolila většina respondentek následující možnosti:

- psychickou náročnost práce (7),
- hodnocení žáků (7),
- materiální vybavení škol (7).

Shodným počtem odpovědí (na hodnotící škále hodnoty 3 a 4) dotazované ohodnotily možnost:

- používané výukové metody a formy práce (5, 5).

Na základě zjištěných výsledků můžeme konstatovat, že míra odlišností týkající se vzdělávacího procesu v základní škole při dětské léčebně a v běžných základních školách je, podle subjektivního hodnocení respondentek, ve většině zkoumaných oblastí značná.

ZÁVĚR

Závěrečná práce byla zaměřena na zjištění konkrétních oblastí a míry odlišností procesu vzdělávání žáků v základní škole při dětské léčebně v Janských Lázních od vzdělávání žáků v běžných školách. Při zpracování práce autorka vycházela ze svých vlastních zkušeností a ze zdrojů týkajících se zkoumané problematiky. Někteří autoři (např. Lechta, Pipeková) se problematice edukace žáků ve školách při zdravotnických zařízeních věnují v obecné rovině, ve svých publikacích zmiňují základní aspekty uvedené problematiky.

Cílem teoretické části práce bylo provést analýzu specifík a odlišností základní školy při dětské léčebně. Ke splnění stanoveného cíle se autorka pokusila pomocí dostupných zdrojů a na základě zkušeností nastínit celkovou problematiku edukace žáků s postižením ve škole s odlišným režimem, vyzvedla a podrobněji analyzovala některá specifika výchovně vzdělávacího procesu v této škole, zejména: heterogenní a nestálý třídní kolektiv, nižší počet žáků ve třídách, zaměření výuky na základní učivo atd. V další části práce poukazuje na odlišnosti vzdělávání ve škole při dětské léčebně a v běžných typech škol, zmiňuje se o náročné práci pedagogů. Vzhledem k praxi autorky v porovnávaných typech škol bylo hodnocení rozdílů mezi odlišnými školami prováděno na základě subjektivního vnímání procesů spojených s edukací v těchto školách.

Ke splnění cílů praktické části byl použit kvalitativní výzkum metodou dotazníkového šetření mezi pedagogy školy při dětské léčebně. Šetřením byly nejdříve stanoveny oblasti vzdělávání, které jsou specifické pro uvedenou školu, poté bylo zjištěno, do jaké míry jsou, na základě praxe a subjektivního hodnocení respondentek, jednotlivé oblasti vzdělávání v obou typech škol odlišné. Vyhodnocením výsledků šetření byly splněny výzkumné cíle práce.

Na základě zjištěných výsledků můžeme říci, že škola při dětské léčebně v Janských Lázních má svá specifika, kterými se ve větší nebo menší míře, na základě subjektivního hodnocení pedagogů, odlišuje od škol běžného typu. V budoucnu by bylo zajímavé provést obdobné šetření v jiných školách při zdravotnických zařízeních a mít tak možnost srovnání výsledků zkoumané problematiky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BARTOŇOVÁ, M., M. VÍTKOVÁ. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. přepracované a rozšířené vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-158-4.
- BENDOVÁ, P., P. ZIKL. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 144. ISBN 978-80-247-3854-3.
- MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1990. ISBN 80-210-1124-6.
- MAŇÁK, J., V. ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 219. ISBN 80-7315-039-5.
- MATĚJČEK, Z. *Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí*. 3. přepracované vyd. Jinočany: H&H, 2001. ISBN 80-86022-92-7.
- MILICHOVSKÝ, L. *Kapitoly ze somatopedie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-001-3.
- SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Grada, 2016, s. 168. ISBN 978-80-271-0095-8.
- SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 256. ISBN 978-80-7367-778-7.
- ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 184. ISBN 80-7178-506-7.
- PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
- ZIKL, P. *Děti s tělesným a kombinovaným postižením ve škole*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 112. ISBN 978-80-247-3856-7.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

LECHTA, V. (ed.). *Inkluzivní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016, s. 464.
ISBN 978-80-262-1123-5.

Seznam použitých ostatních zdrojů

Kronika Základní školy při dětské léčebně v Janských Lázních.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, č.j. 14/JL/2008, autor: Mgr. Alice Vosátková (zpracován podle upraveného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání platného od 1. 9. 2016)

Vyhláška MŠMT č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2016–2017, autor: Mgr. Alice Vosátková (zpracovaná dle § 10 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění novely zákona č. 82/2015 Sb., a § 7 vyhlášky č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů a výročních zpráv, ve znění pozdějších předpisů).

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění novely zákona č. 82/2015 Sb.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní parametry výzkumného vzorku	27
Tabulka 2: Počet žáků ve třídách	29
Tabulka 3: Nejčastěji používané výukové metody	29
Tabulka 4: Zvládnání odlišného způsobu výuky	30
Tabulka 5: Zastoupení žáků ve třídách podle speciálních vzdělávacích potřeb ...	30
Tabulka 6: Používání speciálních pomůcek	31
Tabulka 7: Zapojení žáků s postižením do výuky	31
Tabulka 8: Zřízení funkce asistenta pedagoga	32
Tabulka 9: Četnost pomoc žákům v hodinách	32
Tabulka 10: Hodnocení specifických činností spojených s edukačním procesem ..	34
Tabulka 11: Odlišnosti mezi školami	36

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

Příloha A - Dotazník

Dotazník

Dobrý den,
jmenuji se Milena Brádlová a studuji obor Speciální pedagogika na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který je součástí mé závěrečné práce. Dotazník i Vámi poskytnuté informace budou anonymní a budou použity výhradně pro účely mé závěrečné práce.
Předem děkuji za Vaši spolupráci.

Základní informace (označte křížkem):

Věk:

- do 34 let 35 – 44 let 45 – 54 let 55 a více let

Délka Vaší praxe ve škole při DL v Janských Lázních:

- do 5 let 6 – 15 let 16 a více let

Délka Vaší praxe v běžném typu školy:

- do 5 let 6 – 15 let 16 a více let

Ve kterých třídách vyučujete?

- třídy 1. stupně
 třídy 2. stupně
 oba stupně
 speciální třídy
 kombinace speciálních a běžných tříd

Otázky č. 1 – 10 se týkají základní školy při dětské léčbě:

1) Označte počet žáků ve třídách školy při DL, s jakým se nejčastěji setkáváte:

- do 6 7 – 11 12 – 14

2) Jaké výukové metody nejčastěji v hodinách používáte? (označte 1 možnost)

- a) frontální m.
b) skupinové, partnerské m.
c) individuální nebo individualizované m.
d) jiné m.: uveďte, jaké

3) Zvládají, podle Vás, žáci odlišný režim výuky spojený s léčbou bez potíží?

- a) ano
b) spíše ano
c) nevím
d) spíše ne
e) ne

4) Kteří žáci jsou nejčastěji zastoupeni ve třídách, kde vyučujete? (označte 1 možnost)

- a) žáci bez speciálních potřeb
b) žáci se speciálními vzdělávacími potřebami bez mentálního postižení
c) žáci se speciálními vzdělávacími potřebami s mentálním postižením

5) Ohodnoťte rozsah zadávaného učiva z kmenových škol na dobu pobytu žáků v léčbě.

- a) příliš velký rozsah učiva
b) přiměřený rozsah učiva
c) malý rozsah učiva

6) Zapojují se žáci s postižením do výuky bez větších potíží?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

7) Uvítala byste ve vaší škole zřízení funkce asistenta pedagoga?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

8) Potřebují žáci v hodinách při výukových činnostech často Vaši pomoc?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) ne

9) Uveďte, v čem jsou, podle Vás, největší odlišnosti ve vzdělávacím procesu ve vaší škole a v běžných školách (uveďte nejvíce 3 možnosti):

.....

.....

.....

10) Ohodnořte specifické řinnosti spojené s edukací:

Zakrouřkujte jednu možnost od 1 do 5

(1 – ano, 2 – spíše ano, 3 – nevím, 4 – spíše ne, 5 – ne)

Hodnocení specifických řinností a jevů spojených s edukací	Možnosti odpovědí				
	1	2	3	4	5
1. řáci zařazeni v jedné třídě probírají rozdílné učivo.	1	2	3	4	5
2. řáci mají odlišné učebnice, pracovní seřity a další učební pomůcky.	1	2	3	4	5
3. Při výuce mám omezené možnosti ve výběru vhodných metod a forem práce.	1	2	3	4	5
4. Příprava na výuku je náročná.	1	2	3	4	5
5. Organizace vyučovací hodiny je specifická.	1	2	3	4	5
6. Daří se mi plnit plány učiva kmenových škol.	1	2	3	4	5
7. Práce se řáky s postižením je specifická.	1	2	3	4	5
8. Při výuce řasto používám speciální pomůcky.	1	2	3	4	5
9. Při výuce pociřuji řasto časovou tíseň.	1	2	3	4	5
10. řáci musí důsledně vyplňovat pracovní seřity (pořadavek kmenových škol).	1	2	3	4	5
11. V hodinách pozorně sleduji aktuální zdravotní stav řáků.	1	2	3	4	5
12. Zním dobře diagnózy řáků i jejich projevy.	1	2	3	4	5
13. Na řácích bývá při hodinách patrná únava z léčby.	1	2	3	4	5
14. Velmi řasto spolupracuji s kmenovými školami řáků.	1	2	3	4	5

11) Porovnejte míru odlišností mezi oběma typy škol v následujících oblastech:
 Zakroužkujte jednu možnost od 1 do 5 (1 – neliší se, 5 – zcela odlišné)

Odlišnosti mezi běžným typem školy a školou při dětské léčbě	Možnosti odpovědí				
	1	2	3	4	5
Počet žáků ve třídách	1	2	3	4	5
Stálost žakovského kolektivu	1	2	3	4	5
Složení žakovského kolektivu	1	2	3	4	5
Struktura vyučovacích hodin	1	2	3	4	5
Používané metody a formy práce	1	2	3	4	5
Používané učebnice a PS v rámci jedné třídy	1	2	3	4	5
Probírané učivo v rámci jedné třídy	1	2	3	4	5
Způsob práce žáků v hodinách	1	2	3	4	5
Profesní nároky kladené na učitele	1	2	3	4	5
Psychická náročnost práce	1	2	3	4	5
Hodnocení žáků	1	2	3	4	5
Materiální vybavení škol (pomůcky, vybavení tříd)	1	2	3	4	5
Časový režim škol	1	2	3	4	5
Týdenní počet vyučovacích hodin u žáků	1	2	3	4	5

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Milena Brádlová

**Název kurzu: Studium v oblasti pedagogických věd – speciální pedagogika
(CŽV DVPP SPPG)**

**Název práce: Specifika vzdělávání žáků s postižením ve škole při dětské léčebně
Vesna Janské Lázně**

Rok: 2018

Počet stran textu bez příloh: 31

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů:

Počet ostatních zdrojů: 5